

Megjelenik minden esztendőnkön, so-féle képpel ellátva. Előfizetési ár: Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1,50 k. Előfizetheti minden postahivatálnál és könyvtárnál. Hirdetések díja: 4 hasábos petty sor 9 uj kr. Szerkesztői szállás: mézáros utca 2. sz. 2. dík emelet. Kiadó-hivatal: barátok tere 7. szám.

Jókai Mór.

Elnevezték ragyogó tollú, ragyogó képzeletű embernek; pedig mindez csak egy másik naptól kapja ragyogását, és az a — szíve. Ez ragyog valamennyi közt a legjobban.

Tollhegyre vették mint regényírót, mint novel-listát, mint színműíró, mint versíró; már

Tompa elnevezte „a magyar humor terem-tőjének;” foglalkoztak vele mint lapszerkesztővel, mint publicistával, mint politikussal, mint szónokkal. Szóval a napi discussió tárgyát sokszorképezte mindaz, a mit ő maga a nyilvánosság elé szánt, s a nyilvánosságnak a lig van ma embere, kiben a magyar nemzet jobban ismerje a — külső embert, mint Jókaiában.

Én e sorokban megkísérlem e kitérő férfiú belső világára vetni egy sugárt, s elvezetni az olvasót ahhoz a forráshoz, melyből e roppant tevékenységű lélek minden tette, minden munkássága fakad s bemutatott őt — hálókabátban.

Nagynak tartom őt a szöszéken, nagyobbnak az íróasztal előtt, de legnagyobbbnak családi tüzhelyénél. Megfordítva, mint más nagy ember, a ki távolról koloszsusz, közelről törpe: ő egyre nagyobb, a mint közeledel hozzá.

Legjobban megítélhetni minden embert olyan tetteiből, a miket akkor követ el, oly szávaiból, a miket akkor ejt el: mikor azt hiszi, hogy nem figyelnek rá. Ilyenkor nyilatkozik legőszintebben az ember egész egyénisége, ilyenkor hamisítatlan jellemének minden vonása. A szív beszél ekkor, mesterkéletlenül, minden ellenőrzése nélkül

a számító észnek. A legjobban sikerülnek, a leg hűbben adják vissza az eredeti arcot azok a képek, a mit olyanokról veszünk le, kik nem is gyantíják, hogy őket most leveszik.

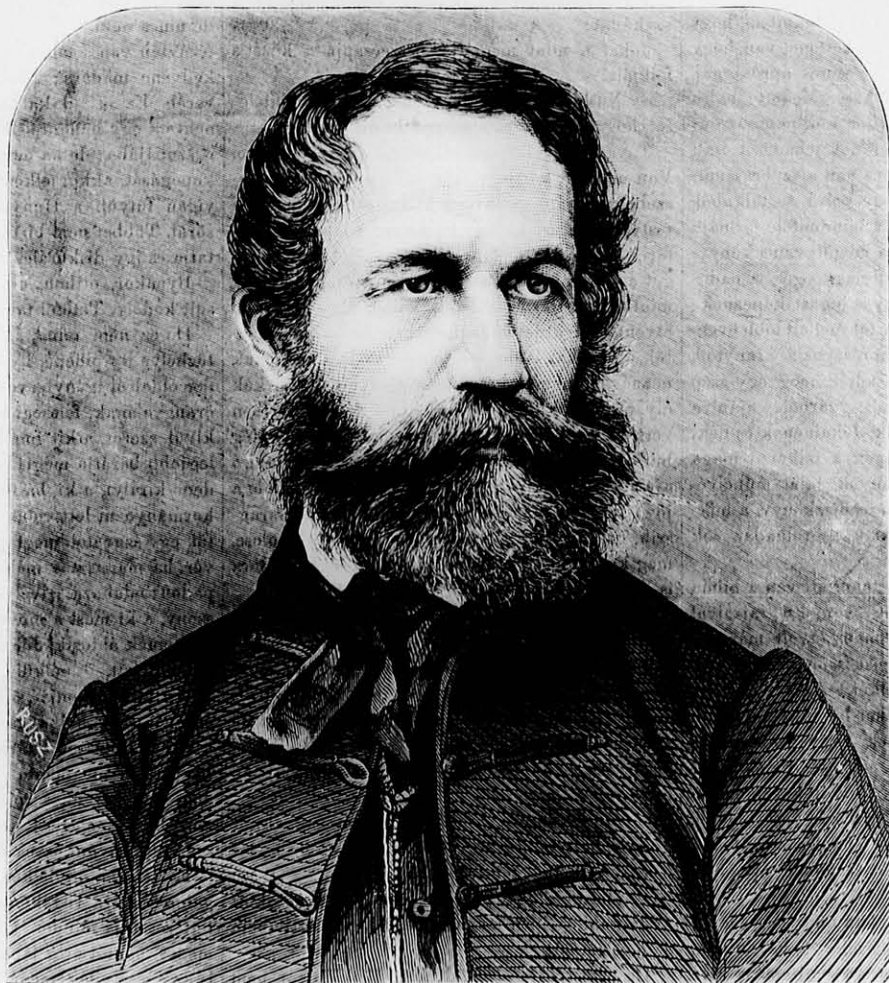
Persze, hogy a kép teljes legyen, ahhoz művész

ember, a kinek nincs száz keze, mint Bryaraeusnak, hogyan dolgozhatnak száz kézzel, mint ő? Ez, meg kell vallani, még legközelebbi környezeté előtt is titok. Teljesen felszerelve kell agyában megszületni a gondolatoknak, mint Minervának a Jupiter fejében, mert ha külön kellene őket öltöztetni, teljes képtelenség volna annyi idő alatt annyit teremtenie.

Julius Caesárról beszéltek, hogy két történeti művet mondott tollba két titkárnak egyszerre. E sorok írója emlékezik egy délutánra, — szomorú délután volt, — Jókainak másnap párbajt kellett vívnia pisztolyra — a mikor elhözött a szerkesztőségbe egy vezércikket a „Hon“-ba, a tárcában folyó regényének folytatását, egy Tallérossy Zebulont és több apróságot az „Üstökös“-nek, és a — végrendeletét. Ezt mind az nap írta. Képzhetni, mily lélek-erő kell ahhoz, hogy ez egymástól annyira elütő, egymást csaknem kizáró munkához szükséges kedélyhangulatot magára kényszerítse az ember. A párbaj másnap reggel végbe is ment, szerencsére veszély nélkül rá nézve. Még az nap beszédet tartott az országgyűlésen.

Soha sem felejttem el ezt a napot; ekkor tanultam meg az emberi lélek titkoszerű organismusát esodálni.

És ez így megy nála mindig. Szomorúság éri, a mi más embert porba sújtana; fölzaradják kedélynyugalmát annyira, hogy más képtelen lenne még egy higgadt gondolatra is: hidegen, nyugodtan áll meg a válságos percekben, — és

Jókai Mór.

esete kell, melylyel e sorok írója, fájdalom! nem dicsekedhetik. Én csak néhány apró vonást vetek a papírra s a nyájas olvasóra bizom, hogy azokból a képet egészítse ki magának.

A legrejtélyesebb titkok egyike az, hogy egy

dolgozik. Iróasztalához, mintha valami bűvés körle lenne bekerítve, nem szabad féni semmi külső befolyásnak; az a toll kezében mintha valami varázspálcza lenne, meg nem inog sem furiák, sem ördögök keze érintésére, ő ir, ir verőfényben úgy mint villámok között. A mit ő maga is oly szívrehatólag ad elő, egy költeményében, a melynek ez a refrainje: „De én az „Üstököszt“ azért csak megírom!”

Még a betegségnek is, bár mennyire sujsza a testet, parancsolni tud lelke. Egy időben veszedelmes beteg volt. Mellhártyagyulladásba esett, vérhányás vette elő, alig tudott mozdulni ágyában. A lapok, szokott tapintatukkal, már jelentették, hogy csak rövid ideig él. És e beteg ember kis állványt csináltatott ágya fölé, éppen csak akkorát, a mire egy szület papirt rátehetett s jobb karját rátámaszthatta és irt — irt még Tallérossyt is. Egy haldokló ember, a ki humorizál!

Hát soha se pihen? De igen. Csak hogy ő sajátos módját találta ki a pihenésnek. „Mialatt regényt írok — ugymond — azalatt megpihenek a politikáért, ha abba is belefáradtam. Kakas Mártonban keresek pihenést. Ezért írok egyszerre többfélét, hogy míg az egyiket csinálom, a másiktól megpihenjek. Ha egyáltalában az írásba fáradtam bele, akkor előveszem a vésőt meg egy darab elefántesont és faragok.“ Állványai tele vannak apró elefántesont-alakokkal, miket ő maga faragott s a mik olyan szépek, hogy valóban kitűnő szobrász vészt el benne. Egyszer egy esztergályos öt forintot ígért neki napjára, ha eljön hozzá dolgozni. Nagy örömet szerzett neki ez ajánlat s diszekedve mondá nejének (mint hajdan Péter cár):

— Lásd, ha poeta nem volnék is, el tudnák tartani.

Dolgozószobájában elég végig tekinteni, hogy mindenki meggyőződjék, hogy költőnél van, hogy íróasztala tele van mindenféle csinos aprósággal, mind megannyi kedves emlékekkel. Mellette balra van egy apró álló íróasztal, azon kék papír s írónál följegyzett szavak, a miknek jelentését csak ő tudja. Közel az íróasztalhoz van a szobrászműhely, a mi áll egy kis alacsony kerek asztalkából, illetőleg tából. Abban van a mindenféle formájú véső és az elefántesont. Háta mögött van a könyvtár. A szoba másik ablakánál nagy, egész a padozatig érő déli növények árnyas lugast képeznek; kis kert a szoba közepén. A fal mellett több üveg-szekrény, abban becses apróságok: aranytoll, melylyel a kolozsváriak tisztelték meg, egy szép porcellán-kakas a hertelendi gyárból, ajánlva Kakas Mártonnak; Petőfinek, Jókainak és neki magának olajfestésű arcképei, a miket ő maga festett, elefántesont faragványok saját műhelyéből, tömördek emlékbüchse és díszkönyv, a miket egy kedveskedtek neki s elsorolhatlan sok mindenféle.

A szoba közepén álló asztalon ott van a biblia két óriási kötetben, Doré gyönyörű rajzaival illusztrálva. (Kedvence olvasmánya volt már ifjú korában is a biblia, — s most is meglátszik irántján, hogy ez képezte ki lelkét.) Aztán van egy nagy képes-könyv, tele fehér lapokkal; a lapok között hozzá intézett levelek nagy ◀mberektől, Kossuthtól, Garibalditól, a magyar irodalommal foglalkozó külföldi tudósok és költők valamennyiétől s nevezetesebb kortársainak legtöbbszörétől.

— Ez a könyv — így szól — sok mindenféle fog világot deríteni, a mi most homályban van, majd halálom után.

No csak maradjon homályban akár meddig. De legkedvesebb kincse, a mi e szobában van, egy ritka becsű kagyló- és eszta-gyűjtemény. Ha kedves embere érkezik, úgy elmagyarázza neki, hogy ennek meg ennek a kagylónak mi a természete? hol lakik? mit csinál? Van hozzá egy borzasztó nagy illusztrált könyve is, a mit, azt hiszem, már könyv nélkül is tud.

Ez a eszta-gyűjtemény egyik kedvence szentvédéle.

— Ebből is látszik — jegyzé meg egyszer tréfásan — hogy a haladós embere vagyok.

Van íróasztalán egy sajátos kis könyvtár. Apró rézsarku kis jegyzőkönyvecskék, valami harminc, mind tele írva. Itt vannak legújabb regényei mind, illetőleg csak azok a tojások, a mikből e regények kikelnek. A „Köszívű ember fiaí“ című öt kötetes regény ott van egy kis könyvben — öt lapon.

Rendesen zárt ajtók mögött dolgozik. Ilyenkor nem szabad őt háborgatni. Nincs otthon senkinek, a királynak se.

De mégis. Van, a ki előtt kinyilik az a bezárt ajtó minden időben: a szerencsétlen ember előtt. Sokat tudnának erről beszélni azok a szerencsétlen csonka honvédek, a kik hiába kopogtattak a nagyurak ajtaján! Ő egymaga egy segélyző-intézet, egy szegények asyluma s azok a főlzáritott néma könyvek ékesen fognak majd beszélni egykoron.

Szerencsétlennel érezne magát, ha valakit vigasz nélkül kellene elboacsátania magától. A mit aztán az önzetlen emberek föl is tudnak használni busásan. Félve attól, hogy igazságtalan lehetne más iránt, rendesen maga iránt lesz igazságtalan. Soha nem mondana senkinek egy fájó szót, kerüli más iránt még a sértés látszatát is. Mint lapszerkesztőnek, elkerülhetlen, hogy néha kellemetlenségekbe ne keveredjék. Ilyenkor mérsékletre kéri munkatársait: ne mondassa a világ, hogy legjobb barátaim az ellenségeim!

Valahányszor eljön a szerkesztőségbe — abba a műhelybe, a hol ő tizenkét legénynyel dolgozik, — többnyire jó kedve van s ilyenkor kifogyhatlan az adomákból és tréfás megjegyzésekből.

Egy munkatársa egyszer leborotváltatta a szakállát:

Jókai a mint meglátja, összecsapja a kezét s fölkiált:

— No hiszen, kétségbe esnek most az ön hitelezői, hogy elpusztította a hypothekájokat!

Tavaszzal rendesen kilöltözik a svábhegyre. Van neki ott kertje, villája, szőleje e szép hely legszébb pontján, gyönyörű kilátással a Dunára, a testvérfővárosra és messze, messze a lehajló láthatárig. Itt azután gazda. Fákat és szőlőt ültet, virágot ápol, dinnyét termeszt, olyan szenvedélylyel, mintha extra erre született volna. Van legalább ötvenféle tyukja, a legfuresább formájúak, köztük olyan kakas, hogy az ember tövises malacnak nézné, ha nem kukorikolna. E tyukok, csirkék olyan tojásokból keltek, a miket az állatkertben vett. Egy tojás árán két kész tyukot vehetne. Még buzát is termeszt, de annak a termését többnyire a piacról kell kipótolni, hogy kikerüljön belőle a jövő évi vetőmag. (No ezért, tudom, megharagszik, ha megtudja, hogy elárultam.) Gyümölcse, meg kell adni, ritkítja párját az országban. Bora is kitűnő, a mit így ajánl vendégeinek:

— Valamennyi művem közt ebben van a legtöbb spiritusz.

Nagyon megaprehendálna, ha valaki azt mondaná erre, hogy azt a spirituszt úgy öntötte belé. Egyszer egy barátja, a kinek megmutogatta gazdaságát, azt kérde tőle:

— Hát ezt a tömördek jószágát mind úgy irtad össze?

— Mind. Hanem hidd el, hogy gazdag akkor volnék, ha semmim se volna.

A eszédekkel tömördek baja van. — Ha még egy insom volna — így szokott fölkiáltani — éppen magannak kellene tisztitanom az ő eszmáját.

De nem szidja össze. Kellemetlen dolgot nem szeret mondani senkinek. Legkevésbé annak, a kit fizet.

Rendkívüli gyöngédségérzetének egy meghatározható példáját adja a következő eset. A mult télen valaki látogatába menvén hozzá, utközben találkozik egy kis fiuval, a ki egy fölig megfagyott malacot árukt. Megvette tőle s elvitte Jókainak.

A fagytól összegimberedett, kis, fekete, ökölyi állatot ott elővették s tanácskozni kezdtek fölötte, mit tegyenek vele. Egész orvosi consiliumot tartottak fölötte.

Összefagyott állkapcsait szétfeszítették, és bor-szeszben áztatott borsot adtak szájába. Azzal lefektették éjszakára. Mindenki meg volt győződve, hogy reggelre megdöglik. Csak Jókai állította, hogy megél. Hát hiába hozták volna az ő házába?

Reggelre a malac csakugyan vidám ugránczást vitt végbe. Kuttyabaja se volt. Mindenki esodálkozott a dolgon, míg aztán Jókai egyszer nagy-nehezen kivallotta, hogy biz ő éjszaka háromszor kelt föl s háromszor etette meg a kis nyomorult állatot édes tejjel, ezüst kávék kanállal.

A természetnek minden műve iránt rendkívül fogékony. Kertet csinál maga körül mindjárt, a hol egy kis ideig tartózkodik. Mikor ezt először észrevettem, rögtön eszembe jutott Petőfi „árva leánya,“ a hol azt mondja:

„A lélek és virág
Két atyafi gyerek.
S a ki azt szereti:
Rosz ember nem lehet.“

De az állatokat is szereti. Kivéve a maeskat, az hamis, ravasz, hízogó állat. Van egy new-foundlandi fekete kuttyója „Selika“, rendkívül nagy, imponans állat. Olyan okos pófája van, hogy beleillenek — ez előnyét tekintve — az akadémiába. Aztán van egy másik amerikai, a min nincs egy szőr sem, mintha le volna borotváltva. Ennek, hogy ne fázzzék, új kabátot csináltat min len télen. De oly kényeztetésben is részesülnek e kuttyák, mintha lelkük volna. „Van is, de nem árulják el: nem úgy mint némely ember, a ki lelket színel, de nincs neki.“

Aztán van a falán fülmele, kanári, fűrj és egy kedvence madara: „passer solitarius,“ a magános veréb. Ez ott ül kalitkájában némán, szólanul, nem ejt egy hangot sem, érzéketlen, bárki lépjen is szobájába; de ha meghallja Jókai eszmájának kopogását, akkor elkezd szárnyát csattogatni s vígan füttyel a Hunyadi induló triójának első sorát. Többet nem bírt eltanulni. Jókai aztán folytatja és így diskurálgatnak több percig füttyel.

Ilyenkor, otthon, családi körében a megtestesült kedély. Tetőtől talpig mintha szív volna.

De ez nem mind az ő érdeme. Hogy eszaládi tűzhelye ily pihenő, ily üdítő menedék lehet minden oldalról igénybe vett lelkének, — azt a tűzhely őrangyalának, feleségének köszönheti, a kit rendkívül szeret, a kit imád. Sok jó barátja van: de legjobb barátja mégis neje. Az a nő, a kinek mindene királyi, a ki, ha férfinak születik, világokat kormányozni lett volna képes, a kinek tekintetétől, egy szavától megfagyott az ember szívében a vér, ha magasatos méltóságban elmondá a színpadon: odahaza szívélyes, szelid, nyájas háziaszony, a ki most a művészet oltára helyett is házi isteneinek áldozik. Jókai nem lehetett volna azzá, a mivé lett, ő nélkül. Ő az, a ki kívánatosává változtatja otthonját, ő az a mágnes, mely örökké oda vonja, a hol a családi boldogság nemtőlje kívül a költészet oltára is áll; ő az, ki a haza bukásakor megmenté e drága életet, mikor minden bokor gyilkot rejtett magában, s a ki egy-magában is elég ok lenne arra, hogy élni, soká, soká élni kívánczozzék és örize magát.

És ez az, a mi lelkének azt a rendkívüli nyugalmat, azt a rugékonyságot és azt a bámulatos tetterőt adja minden körülmény közt. Egy archimedesi pontot érez lába alatt, mely, ha összedülne is az egész világ, megállana szilárdan, rendületlenül egy helyen.

Regényeiben, beszédében, minden tettében átzendül ez az alaphang, ez az irigylésreméltó biztosság.

Szép volt, a mint legközelebb a „Hon“ egy tehetséges munkatársa lakodalmán, a ki Jókainak egy kedves, házában növekedett s tulajdon gyer-

mekként szeretett unokahugát vezető oltárhoz, az ifjú házaspárt felköszönté.

„Egy mély titokra tanítlak meg benneteket — így szól. — A házasság igen nagy rabzsolgás. Az ember elfelejt az „én“-t csak az „öt“- ismeri. A házasságban más vágya, más kívánsága nincs: mint a mi után a másik vágyik, a mit a másik kíván. Az ember nem önmagáért él, de a másikért, és általa. Egész lelke, minden vágya, egész lénye átvándorolt a másikba. Ez a legnagyobb rabzsolgás. És ebben a legnagyobb rabzsolgásban lakik a legnagyobb boldogság!”

Házi élete valóban a legesőndesebb puritán élet. Mondhatni, hogy spártai. Korán fekszik, korán kel. Tizenkét órákor ebédel. „Tizenkét órákor — ugymond — már minden tisztességes ember megérdemelte az ebédjét.“ Csak az igazi magyar házi konyhát szereti, leginkább a — babot. (A miből nem következik, hogy a ki a babot szereti, mind nagy költő.) Az édes tésztát cukros levegőnek hívja, az ananászt jószagú kalarábnak. A bort — megfordítva, mint Vörösmarty, Petőfi és Tompa — csak vizvel tudja inni. Nem dohányoz soha. Mindig magyar ruhában jár, magyar emberekkel dolgoztat.

Azt mondja, hogy csak otthon van otthon. Ha máshová hívják ebédre, vacsorára: beteg lesz bele. Ő azt jól tudja. De azért, ha rendkívül esz nem hátráltatja, elmegy. Elmaradásával megsért hetne valakit.

Annyira viszi szelidsége, hogy még az útni való ellenségre is azt mondja: „Úsd addig, a míg csak — ellenség.“

Sok világrázó politikus fogadhatná meg ezt a mondást, ha törődnek vele, *embernek* fogja-e tartani az emberiség?

Egyszer nagy zavarba hozott egy ismerősöm, a ki azt kívánta, hogy mondjak egy példát az u. n. keserű humorra. Most már szolgálhatok neki.

Egy ízben egy rendkívül infámis verset küldött föl valami vad poeta „Tompa Mihály halálára,“ hogy közöljék a „Hon“-ban. Nevezük Ajtay Pálnak.

A Tompa halála rendkívül meghatotta Jókait, A „tizek“ újra kevesebben lettek egygyel, s ő egy ifjúkori, igazi jó barátot veszített benne.

Mutatták neki a verset. Elolvasta s a következő szavakkal tette le:

— Jobban szerettem volna, ha Tompa Mihály irt volna Ajtay Pál uram halálára verset.

Ez az a könyveken átszirt humor.

Mint országgyűlési szónokot ki nem állhatják a gyorsírók. Sok szokatlan szót használnak. A mi pedig csak azt bizonyítja, hogy szavak tekintetében nagyobb repertoírja van, mint másnak.

Egy nagy teremben tartott beszéde után lelkesedten mondá:

— Kossuthot kellett volna ily nagy lokalitás-ban hallani. Minden betűje, minden szótagja, még a legesőndesebb is, elhallatszott a terem legtávolibb zugába.

Mikor Nyáry Pál fölött tartá azt a gyönyörű bucsubeszédet: hasonló lehetett Kossuthhoz. A néma esőndben elhatott szava az utolsó sorokig is, s az ősz képviselők, maguk is szónokok, nem igyekeztek titkolni az omló könyveket, melyeket a megindító beszéd végig gyöngyöztetett ezüst szakállukon.

Memóriája a csodával határos. Nagyobb, fontosabb országgyűlési beszédeit rendszeren előre elkészíti és leírja. S legyen az bármi hosszú, — ha csak közbeszólással félbe nem szakítják, a mire rögtönözve felel — egy betű nem sok, de egy betű változtatás nélkül mondja el a leghosszabb beszédét is. Akár előre megírja s úgy mondja el, akár előre mondja el s úgy írja meg: emlékező tehetsége előtt kalapot kell emelni.

Megkísérté azt is, a mivel Dickens oly rendkívüli tetszést aratott Angliában: a fölolvastatás snajt regényéből. Soha sem hallottam még így olvasni.

Csak ekkor birtam fölfogni a fölolvastott hely minden szépségét.

Egy ellenfele azt sugá fülembe a fölolvastás alatt: „hogy könnyű neki ily szépen fölolvastani, az ország legszebben beszélő asszonya, tulajdon felesége tanítja rá.“

A mi pedig mindegy.

Egy nagy ellensége van Jókainak, mely igen gyakran üldözi s ez a főfájás. Ennek oka különösen az volt, hogy feje könnyen átfázott s már a történeti fontosságra emelkedett taplósipka sem bizonyult elég hathatós ellenszerül a főfájás ellen. Jókai t. i. mint ő mondá, kissé szélesebb választékot viselt, mint más halandó s homloka is hátrább eszött valamivel a kellő mértéknel. Ezért kellett megifjodnia s elfoglalnia 48-iki álláspontját.

Képünk ily ifjabb kiadásban mutatja be öt lapunk olvasóinak.

Ha ebben a genre-ben folytatnám előadásomat, ha följegyezném azokat az apróságokat, a miket itt ott ő maga beszélt el életéből, ha megemlékezném az Emichlőt vett svábhegyi számarról, „mely okosabb vittel nála is, meg Emichlén is,“ egyszerű életszokásainak részletes jellemzéséről, itt-ott elmondott, soha föl nem jegyzett adomáiról, arról, hogy minden játékot kitünően játszik, hogy oly éles szeme van, mint egy sasnak s a pápaszemet gyűlöli, nem csak azért, hogy: „pápa,“ — ha felakarnám hozni, hogy az ország legkitünőbb céllovőinek egyike s a karddal úgy bánik, mintha soha se csinált volna egyebet; hogy a geológiából, természettudományból, történelemből professor lehetne az egyetlen, hogy egész könyvtár adoma van benne, a mi soha sem lát napvilágot, s melyekből adott alkalommal mindig előáll egy-egyvel, s hogy ez adomákat még jobban tudja előadni, mint leírni; ha elmondanám, hogy jeles tornász s hogy mértékletes életmódjain kívül leginkább ennek köszönheti, hogy gyöngye testalkata mellett is ép, erős és egészséges; ha felakarnám említeni az apró eseményeket életéből, melyeknek mindegyike kész novella; ha felsorolnám kedvence-olvasmányait: hat kötetben keresztül sem lennék vele készen. S azért most berekeszem e kis eszevést, lesz még talán alkalom rá, hogy újra, hogy többet írhatok felőle.

Junius Brutus.

Azon szibíriai népekről, kikhez vándor őseink hasonlíthatnak.

Tudjuk, hogy az oroszok és amerikaiak 1865 — 66-ban minden előkészületet megtettek, miként az ő-világot Amerikával a Bering-tengerszoroson át táviradonallal összeköszék. Az amerikaiak e végből számos egyént küldöttek ki Alaskába s ugyanakkor két táviradi hivatalnokot Kamesatkába s az Anadir folyóhoz, megvizsgálni a helyi viszonyokat s kikutatni különösen azt, hol lehetne táviradi póznák számára alkalmas fákat találni? Ezen amerikai hivatalnokok egyike, Kennan György közelebb boesátotta közre két évi tapasztalatait „Tent Life in Siberia,“ (London 1871.) című könyvében. Ez érdekes uti tapasztalatokból, — melyeknek több helye élénken emlékeztet azon nomád-életre, melyet szibíriai őseinknek is vinniök kellett mai hazájukba beköltözésük előtt, — nem lesz fölösleges itt alább némi részeket közlőnk.

1.

(Kamesatka éghajlata. Kamesatka fája. A kamesatlok; életmódjuk; jellemük; téli s nyári szállásuk. Szibéria halgazdasága. Hermelin-vasúzat. Mibe kerül egy kamesatka muff? A kamesatlok nyelve. A kamesatka kutya-szárak.)

Kennan 1865. szept. 4-kén indult ki a kamesatkaik felsziget péter-páli kikötőjéből a nem messze levő Avaca-öbölbe. Kamesatkatá eddig még mindig zord vidékűl olvastuk jellemezni, a mi amerikaiink azonban egészen el van általa ragadtatva. Hanem igaz, hogy szeptember azon északi szélesség alatt épen a legkellemesebb évszakot képezi. Az ég átlátszó tiszta. Vad hatyúk húzódnak trom-

bitaszerü zajjal a tenger felől befelé s az izzó nap rózsaszínü sugarakat vet egy vulkanikus hegy-láncra, melyből a 10,500 lábnyi magas Koriaeskoí esües emelkedik ki.

Utasaink Okutában láttak először kamesatkai falut. Ily helységek rendszeren pagonyok között, haldús folyó mentében fekszenek. A rendetlenül szétszórt házak nem egyebek, mint fából összetakolt s házagaikban mohával jól betömött gunyhók: földüket hosszú fűkévécéből vagy fakérgéből készítik s pedig messzire kinyuló ereszszel. Itt-ott üvegablakot is látni már, hanem leggyakrabban csak összevarrt halhályag helyettesíti azokat. A házak mellé sok hosszú pózna van beszurva, s ezeken szárítják a léget messzire halolaj-szaggal megtöltö halakat. A réven mintegy hat lélekvesztőt s karókhöz kötözve több száz, hegyes fülü farkas-cbet láthatni. A helység közepéről sohasem hiányzik a kamesatko-byzanci stílusban épült templom, téglavörös falával, zöldre mázolt fedelével s két, hagymalakú, aranyesillagokkal behintett kék tornyával. A kamesatkaiak, kik a szomszédos *korjékek* és *csakcsoktól* élesen elütnek, fekete-barna, alacsony testalkatú emberek, lapos, széles arccal, kiálló arcsontokkal; hosszú, ritka, fekete hajzattal, apró kézzel, lábbal s arányos tagokkal; a pocakosságra hajlammal bírnak. 1780. óta ragályok és éhség következtében számuk felére olvadt. Nyáron át szigonynyal halásznak az iváskor a folyamon fölfelé uszó halakra; természetnek répát, burgonyát és rozst, prémekért az oroszoktól theát és cukrot cserélnek be, sőt néhányuknak tehene is van. A házak belsejében a legnagyobb tisztaság uralkodik: a falak, padozat és mennyezet fehér szilfa-deszkákkal vannak borítva; az ablakokon kárton-függönyök s a falakat itt-ott amerikai könyvmatu képek díszesítik. Ezekhez tehát a közel tengeren át elhatott a civilizáció némi máza.

Utasaink ezután lóháton folytatták útjukat, hanem Tigilzskből megbízatásuk szerint a korjékek moha-pusztáin át Ghijiginszkbe kellett volna menniök. Ily utazásra alkalmas időpont azonban csak a tél, mert ha nincs hó, a ló a légny, ingoványos mohába minden lépten-nyomon be-besüpped s hamar kifárad. A tél teljes beállta előtt kimondhatatlan fáradtsággal tehát csak Lesnoig, az utolsó kamesatkaí faluig értek, hol Kennan őrnagy társa lábba esett s ezért itt tovább kellett időzniök.

A kamesatkaiakkal való hosszabb érintkezés után utasaink mindjobban megszerették őket. Csendes, ártatlan, becsületes és szeretetreméltó népecske ez, mely csaknem komikus tisztelettel viseltetik a felsőbbégy íránt; e mellett türelmes, megboesátó és hü, mint a kutya. Mivel a beteg amerikai őrnagy naponkénti theájához tejet óhajtott, azért a lesnoiak négy álló héten át naponként négy mértföldnyire küldöttek egy-egy embert azon helységre, melyben ténen volt, hogy egy-egy üveg tejet hozassanak az őrnagnak s ezt tisztán csak jószivüsgéből tették, jutalom reménye nélkül. Téli szállásaik (zimnia, a szláv zima = hideg szóból) egy mértföldnyire fekszenek nyári tartózkodási helyüktől, (letova,) mely a halas folyó mellett nyulik el; ide juniusban költözöknek, mert ekkor kezdődik aratásuk, azaz ivás végett ekkor úsznak fölfelé a halak.

Szibéria halban való gazdagságát szerzőnk is bizonyítja. A tartomány belsejében többször bukkant apróbb vizekre, melyek a döglött, haldokló és rothadt halaktól annyira meg valának mételeyezve, hogy ihatatlanok valának. Gyakran talált gyermek által átlábolható patakokban 18 — 20 hüvelyk hosszú halakra, melyeknek hátát be sem fűdhetta a víz s melyek oly bajjal vergődtek fölfelé, hogy kézzel lehetett őket összefogdosni. Ha nem lennének ezen halak, lakatlannak kellene lennie ezen roppant területnek, vagy legfőlebb csak iram-korjékek vándorolhatnának rajta.

A kamesatkok télen át hozzállának a hermelin fogásához, mit négyzögletű facsapdával esz-

közölnök, de úgy, hogy a csapda az állatnak csak fejét kapja meg, nehogy drága bundájában kárt okozzon. Kamesatka a szibíriai hermelfogás fő vadászterülete, s mégis innen is évenként legfőbb 6–9000 darab bőr kerül ki; egy-egy bőr ára ott helyben 11 arany dollár, azaz 22 ezüst forint, úgy hogy szibíriai hermelfogásból egy-egy karmantyú (muff) Párisban legalább ezer frankba kerülhet. A kamesadálók egyébiránt nem kapnak pénzt a bőrkért, hanem árukban théát, cukrot és dobányt.

A kamesadálók nyelve határozottan különbözik a korjékek és csukesok nyelvével; a legtöbb kamesadál anyanyelvén kívül oroszul és korjékül is beszél. Dalaikban egyáltalán nem dicsőítenek hősi tényeket, hanem költészetük helyett a szerelem, eszűndes házi boldogság, a gond és bánat kifejezésével foglalkozik s kiválóan buskomor jellegű.

A kamesadálók kutyái félig szelidített sarkkőri farkasok, melyek hozzá levén edzve 45 fokú hidegben a havon tanyázni éjjelen át, élükben gyakran saját szerszámukat is fölfalni igyekeznek, mindazáltal dolgukat, a szánkóhuzást utolsó lehetőségig

„ebül” (hanem itt a szó jobbik értelmében) végzik. Napjában rendszeren egyszer, esténként etetik s ilyenkor 1½–2 font szárított halat kapnak. A kamesatkai szánkó, jól kiszáritott szilfából készült vékony váz, valóságos emberi mestermű, mert rendkívül tartós és könnyű. Minthogy készítéséhez egyetlen vasszög sem alkalmaztatik, sulya 20 fontnál nem több s mégis 4–5 mázsát rakhatni rá. Széles, hajlott talpakon áll s főkabóról készült szíjjakkal erősen van összekötözve. A milyen az ut, a szerint 7–15 kutyát fognak eléje s kedvező körülmények között 11

kutya napjában 9–11 mértföldet tesz meg vele. Egy vezérkutya vezeti őket, mely jól belevén tanítva, mint „kengyel-futó” vágat előttük s hallgat a „jobbra,” „balra” vezényszókra. A kutyakocsis fogatát csak kiáltással igazgatja, mint nálunk a béres a jármos marhát; hanem mindig kezében van egy hegyes vasvégű erős bot, mit arra használ, hogy előforduló alkalommal, különösen lejtőkön, eszűndesítse vele a szánkó futását.

II.

(Egy korjék-tanya. Hatalmas iram-csorda. Korjék sátor. A manjalla. A korjék alkata, életmódja, jellemé. Szelid iramok. Szánkóba fogott iramszarvasok. Egyenruhás korjék. A minikkel rokon népszokások és következtetés az üshazára. Részegítő ital légyfűből. A tengerparti csukesok. Korjék vallás; samanyjak; tometűk; betegseiket megölik; a korjékek gazdagsága és beszélőessége.)

A havas tél beállta után amerikaiink kutya-szánkókon, számos kísérettel utazott a vándor korjékek mohá-pusztáira.

A mint a magaslatokról a sík pusztákra értek, nem igen távol megpillanthatták a korjékek tanyáját. Alig szimatolták meg az ebek az iram-

szarvasok szagát, szánkóikkal azonnal vad száguldásnak eredtek. Hullámzatos halmok mögött fekvének a holdvilágánál látható falgolyó alakú korjék sátrak, körülövé mintegy 4000 darab iramszarvastól, melyeknek széles, bokros agancsai egész erdőt képezének. Az egyik szánkó kutyáit nem lehetett tovább fölartóztatni, minthogy fölámadt bennük farkas-természetük s ezek a földriadt iramok közé futottak, melyek remegve szá-

a sátorban a földtől kezdve öt lábnyi magasságban, úgy hogy csak ezen réteg alatt lehetett némileg élvezhető levegőt színi. Hlyetén sátorban valami nagyon meleg soha sincs, s télen át hőmérsékete 3–5 fok között áll a zérus alatt. A nagy sátor körül azonban apró fülkék nyílnak, vastag bőrfüggönyökkel elzárva s világítva és melegítve égő moha által, mely faedényben, halzsíron őrzik. Ezen fülkék vagy pologok mindenesetre melegebbek, mivel azonban csak négy láb magasak s 6–8 négyzetlábnyi téglasak, ennél fogva a lámpa annyira megtölti azokat az avas zsír szaga és kormával, hogy ezt a meleget az emberi orr és tüdő kinjárnak árán kell megvásárolni. Mindazáltal a korjék nők, kik a tél legnagyobb részét a pologokban töltik, nem fülnek meg, sőt ellenkezőleg igen tisztos kortérnek el.

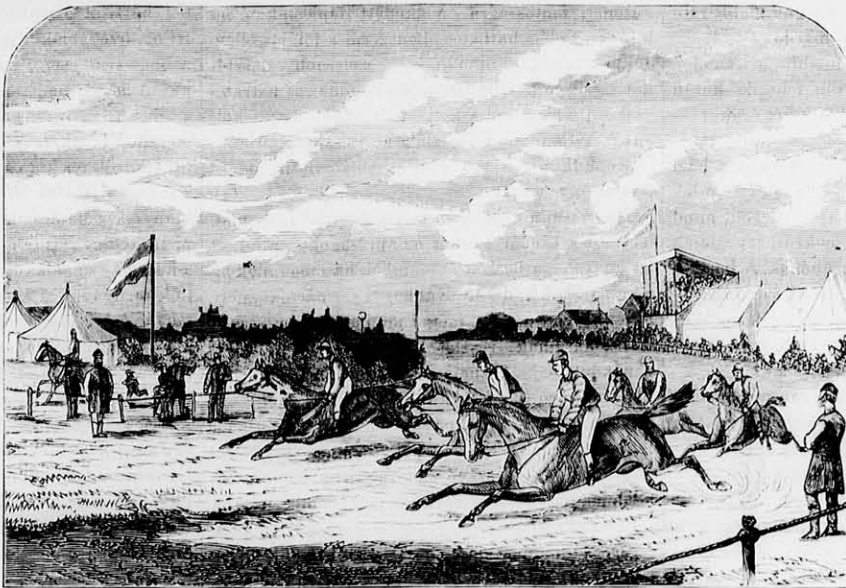
Az épen készült vacsora *manjalla* volt, vagyis ezen iramszarvas-nomádok nemzeti eledel. Ezt nagy mennyiségben készítik iram-vérből, zsiradékából, s az iram bendőjében levő félig emésztett mohából, mílhez egy kis szénát kevernek, hogy a gyúrma annál szilárdabb legyen; ezt aztán afféle lepényekké fagyasztják, melyek a mi Alföldünkön gyártott tőzeg-vályogok. Ha szükség van rá, ezt a manjallát az üstben forró vízbe vetik s levest főznek belőle, mit különben amerikaiink elég izletesnek talált, tán azért is, mert a sarkkőri lég-étvágyát fölgerjesztette.

Kamesatka korjékjai rendszeren az 58. és 63. ész. szélességi fok között vándorolnak, mert 4–5000 darab iramszarvassal egy-egy helyen pár napnál tovább sohasem maradhatnak, minthogy ezek ennyi idő alatt a sátorok körül föléra járányira mindenütt felturták a mohát.

A korjék szabadsága miatt irigylésre méltó, minthogy minden családapa náluk teljesen független, bárha több *jurta* (sátor) szokott szövetkezni a végből, hogy egymást támogassa; ekkor aztán a legnépesebb nyáj tulajdonosát *tyónak*, vagyis főnöknek tekintik, de ennek nincs egyéb hatalma mint az, hogy ő ad jelt a sátorfa földszedésére s ő választja ki az újabb tanya helyét.

E népecske mindig vendégszerető, szolgálatkész és jószívű, a miért az utasoknak könnyű volt a legközelebbi tanyáig és Pén-szinkig jutniok. Ez másnap reggel történt, miután egy éjet a pologokban töltöttek. Nyolc korjék egy sorba

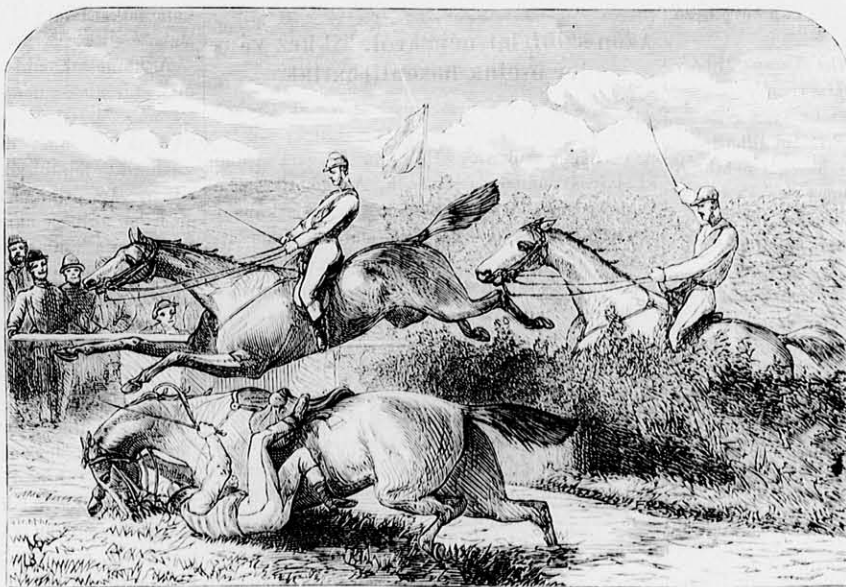
állott, hogy 2–300 rőf hosszú szíjjaikkal a szükséges számú szelid iramok összefogóssák a szánkók számára. Az ily szelidített szarvasokat a többiből hasított fülkéről ismerhetni meg. Minthogy két iram egymás mellé fogatván, hatalmas bokros agancsai egymásba bonyolódnának, azért a párok egyikének jobb, a másikának bal agancsát levágják. Kennan nagyon kiábrándult, midőn az iramszarvasok mozdulatait látta, mert az ily

Lóversenyképek. I. Indulás.

guldottak szerte a pusztába, úgy hogy pásztoraiknak csak bajjal sikerült az éjjeli nyugodalmat ismét visszaállítaniok. Ezen kellemetlen jelenet egyébiránt a vendégszerető korjékek jó kedélyére nem hatott hátrányosan.

Azon általános nézet dacára, hogy a sarkkőri lakosok alacsonyak, a korjékek magasságra s erőre nézve az amerikaiaknál nem állottak alantabb. Kiálló arcosontjaik, merész, gyors pillantásuk s koromfekete, sima hajuknál fogva összetéveszthetőségig hasonlítanak az amerikai vörösbőrűekhez.

Lóversenyképek. II. Akadályverseny.

Tanyájuk négy sátorból állott, melyek karokra valának kifizetve és iram-bőrökkel beborítva. Ezek mellett kerítésként volt egymásra rakva háromszáz málya-nyereg, szelidített iramszarvasok számára. A legnagyobbik sátor bőrfüggönyös szűk ajtaján bemászva, utasunk annak közepén gyantás fából hatalmas tüzet talált, mely mellett néhány fekete és tetovirozott asszony rézbográcsban főzte a vacsorát. A füst sűrű réteget képezett

szarvasfogatot a kecs és gyorsaság eszményének képzelte. Hanem ügyetese ügyetlen és nehéz volt, mellük erőlködve zihált s szájukat lélekzetvétel végett mindig nyitva tartották, úgy hogy fáradozásuk miatt inkább sajnálkozást, hogysem sebeségük miatt csodálkozást érdemeltek. Mäskü-lönben az iram a sarkvidéki ember számára megbecsülhetetlen; vé-réből és húsból táplálkozik, bőréből ruházódik, zsírját égeti, agancsaiból, csontjai-ból házi eszközöket készít, beleiből köteleket fon s teherhordóállatokul használja; csak egyet nem zsák-mányol ki, — tejét.

A legközelebbi tanya 8 mértföldnyire volt s Ken-nan oda este érkezett. Ez az előbbtől miben sem különbözött, csak hogy itt egy oly alak látogatta meg őket, ki valami álarcos bál-ból látszott megszököttnek. Egy öles, mintegy 30 éves korjék skárlát-vörös, kék gallérú, aranyos gombu és zsinórzatu katona-kabát-ban lépett be; derekára p o m p á s, ezüsthüvelyes kard volt övezve, egyé-kint azonban korjék írha és ködmen volt rajta. Mivel nem lehetett belőle egyebet kitudni, mint azt, hogy pompás öltözetét a „nagy főnöktől“ kapta holt iramszarvasokért, azért hát azt kérdezték tőle amerikaink, nines-e erről valami írása? S erre egyenruhájának zsebéből csakugyan elévont egy íratot, mely két deszkácska közé szoritva, gon-dosan le volt kötözve bél-zsineggel. Ezen okirat kellő fölvilágosítást nyújtott. I. Sándor cár az egyenruhát és kardot ajándékol adta azért, mert éhínség idején egy orosz hely-ség segélyben részesítettet. A segélyt nyújtó kegyes korjék ugyan már meghalt, a disz-jelvényeket azonban fiára hagyta, ki azo-kat minden arra való s nem való alkama-tossággal csil-logtatta.

(Vége köv.)

Köszli:

Szokoló V.

A honvéd-menház.

Rövid idő múlva Pest ismét oly köz-épülettel fog-gy arapodni, melyet a haza-fias áldozat-készség emelt.

Az 1848—

1849-iki szabadságharcunk rokkant honvédeinek menháza lesz ez.

Fölösleges bővebben szölanunk, miben áll szabadságharcunk vitéz hadserege maradványának ügye. Mindenki tudja, hogy a munkaképtelen, vagy elaggott harcosok, azok özvegyei s árvái a közrészvetébe vannak ajánlva és az adakozásra

bizva. Ismeri mindenki a körülményeket, melyek közt megszületett a terv, hogy gondoskodni kell az elaggottak és bének felől is állandón és becsü-letesen. Az országos honvédegyülésben két év előtt történt az indítvány, hogy a dicső szabadságharc rokkant bajnokainak menhelyet, barátságos ott-hont állítsunk, hol védve legyenek az élet viszön-

tagjai: Jókai, Clementis Gábor, Földváry Albert és Kühnel Ignác.

E bizottság lépéseket tett Pest-városa hatóságá-nál, hogy a menház részére szükséges telket ingyen megkaphassa. A város ajánlott is föl telket, de oly feltételhez kötötte, mely mellett a bizottság nem tartotta célszerűnek az adományt elfogadni.

Erre több részről tör-tént ajánlat részint tel-kekre, részint fenálló épü-letekre. Így fölajánlták az aszódi, tétényi, stb., kasté-lyokat, sőt Dezsőfi Dénes volt honvéd a gubaesi pusztán 10 holdnyi földet ingyen ajánlott föl. Az öt-tagu bizottság megte-kinté mind ez ajánlatokat, de a véghatározat az orszá-gos honvédegyülettől füg-gött, mely végre kimondá, hogy a honvédmenházat, mint legméltóbb helyén, az ország fővárosában akarja fölállítani, s nem attól távol.

Most két ajánlott telek közül kellett választani. Jól lehet a budai telket olesó-sága ajánlotta, még sem lehetett elfogadni, miután gödrös, posványos helye-inek kitöltése sok költség-gel járna, s az építési anyagok odaszállítása a roz-utak miatt szintén terhes. A másik ajánlott telek a pesti soroksári utvonallal mellet van, a lovasut egyik tervezett ága mentében. Ez minden tekintetben előnyös, s dacára, hogy ára 23,000 frt, a menház fölépítésére gyorsan megvásároltatt.

A május 6-ikán összeült országos honvédegyü-lés elfogadta a menház-bizottság előterjesztéseit, s utasította, hogy a rögtöni építkezés megkezdésére

minden megté-tessek. Egy-szersmind a menház körül követendő eljá-rásra nézve kö-vetkezőket állapította meg:

„1. A vagyont egy kilenc tagu bizottság fele-lősség terhe alatt kezeli; annak állapotá-ról felvélenkint jelentést tesz a hírlapok útján.

„2. A hon-védmenház fel-állítására és be-szerelésére után fenmaradó pénzösszeg biz-tos helyre első helyen betáb-lázva adassék ki oly formán, hogy a tő ke magát 15 év alatt fölemész-sze, („a fond

perduc“) mi által az évi jövedelem 10,30% fog tenni.

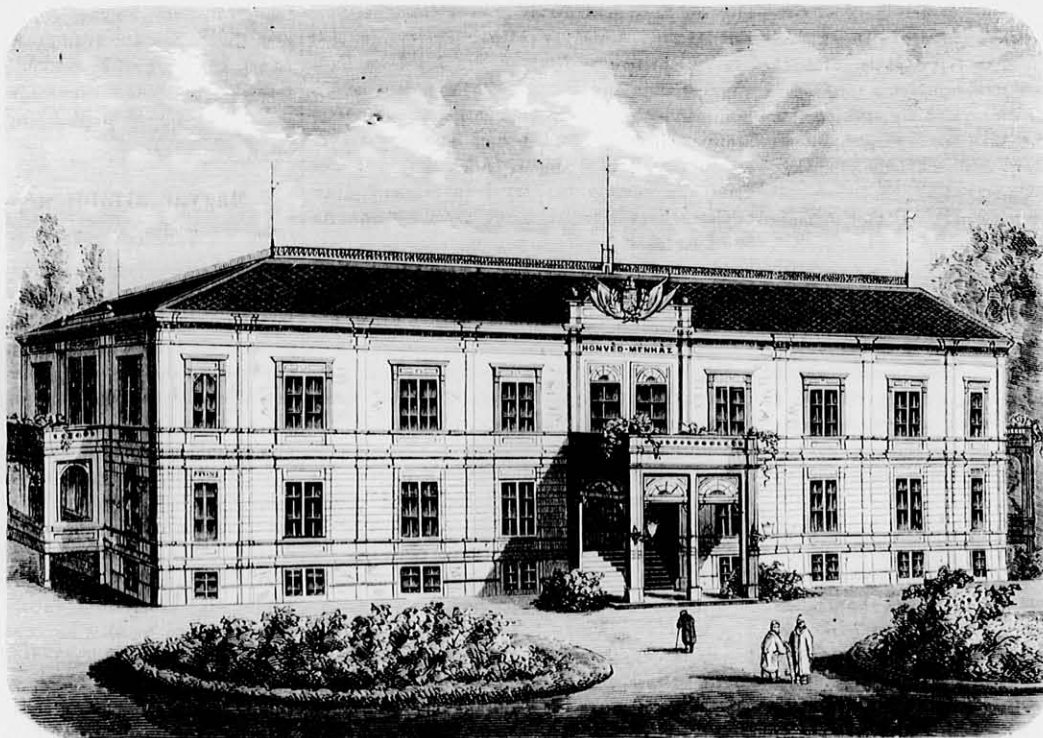
„3. A kezelő bizottság a menházba fölveendő bajtársakra nézve tekintettel lesz a következő sorrendre: a) a világtalanokra; b) azokra, kiknek kezök vagy lábok hiányzik, és ekként teljesen gyámoltalanok; c) azokra, kik egyébként annyira

Lóversenyképek. III. A nyerő-oszlopnál.

tagságaitól, s ma már fölállítható ezen menhely.

Az eszme viszhangra talált, az egyes honvéd-egyletek megkezdték a gyűjtést, a hírlapok meleg fölshírlátásokat intéztek a közönséghez, az adako-zások megindultak. Itt Pesten, a központi hon-védegyelet kebelében egy bizottság alakult, mely a begyűlt összegeket kezelte, s általában a menház létesítésében mindent megtett. Az eszme népszerű lett, s noha a honvédségélyzési ügy által a közön-

A honvéd-menház.

ség jótékony-sága sokféleképp igénybe volt véve, mert adakozott a segélyösszeghez, honvédemlé-kekre stb., mégis a menház részére is tömegesen megindultak az adakozások.

A menház bizottság élén mint elnök Vidacs János képviselő fáradozott, s vele osztoztak buz-galomban és tevékenységben a bizottság többi

csónkák, hogy élelmüket nem, vagy nehezen kereshetik; d) azokra, kik koruk vagy betegeskedés következtén végleg elgyengültek, és — e) ha az a. b. c. és d. pontokban elsorolt minőségű egyének az 1848/9 évi honvédek közt többé nem találhatnák, azokra: kik a folyamodók közt élet korukra nézve legidősebbek.

„4. A menház vagyonát kezelő bizottság érintkezésbe lép az országos honvédségélyző egyesülettel a választmányával, figyelembe veszi azon segélyt, a mely annak útján nyújtott a menházban levő tagok bármelyikének, s ezután is oda törekedik, hogy mentől több szükségét szenvedő bajtárs nyerhessen ellátást.”

Az épülethez Kauzer és Frey építészek készítették a tervrajzot úgy, hogy esetleg a menház bármily mérvben megnagyobbítható legyen. E terv után készült jelen számunk egyik képe.

A menházat úgy építik, hogy minden oldalról szabad légkörnyezze, s oldalaira kirugó erkélyek vannak tervezve a gyöngélkedők részére s a légévezésére. Az egész terv egyszerű és csinos, s a fő gond belső berendezésére van fordítva.

Tágas folyosó szeli át az épületet, melyből jobbra balra az egyes szobák nyílnak. Mind az emeleten, mind a földszinten egy nagyobb terem is van, hol a bajtársak összegyűlhetnek.

Az emeletben tiszték lesznek elhelyezve, párosával egy szobában; földszinten pedig a közemberek, négyesével. A pincehelyiségek szintén tágas és lehetőleg száraz alagokat fognak képezni, és a háztartás körül szükséges kamarákon kívül itt helyezik el a konyhát és a szükséges cselédséget.

A honvédegyűlés határozata szerint az építkezésnek olyannak kell lenni, hogy a menház azonnal 80 rokkant honvédeknek nyújtson asyllumot. Ennek költségei 52,000 frtba kerülnek.

Együtt van pedig az utolsó kimutatás szerint 87,115 frt. Az adakozások folynak ugyan, de maga a honvédegyűlés is elhatározta, hogy újabb fölhívások által veszi igénybe a közönség hazafiai áldozatkészségét, mert a föntebb kimutatott összeget a menház telke és berendezése egészen fölémészti, holott alapítókérő is kell gondoskodni, mely a rokkantok tartás díját fődözze. De a közönség, mely a honvédménház eszméjét ily rövid idő alatt valószínűleg, bizonynyal nem vonja meg támogatását most sem, midőn arra ép oly szükség van, mint volt, midőn a hazafias eszme megtestesítését kellett elősegíteni, mert most már egy köztintét fontartásáról van szó.

De a mit a közzérsvét emelt, azt féltékenyen is örízni fogja.

A pesti lóversenyek.

Ha való az állítás, hogy magyar ember legjobban szeret szép nőkről és lovokról beszélni, akkor a főváros a mult heten magyar elemben volt, a mi pedig Budapestten ritkaság. A jótékony bazár szép hölgyei a „végeledást” tartották; Rákos történeti homokján pedig telivér paripák küzdöttek gazdáik dicsőségére.

Bármennyire mondják is, hogy a lóversenyek a nagyurak kedvtöltését képezik, a főváros lakói maguk is passzionatus nézői a sport e nemének, s kivált a tavaszi versenyekre egész karavánok vonulnak a Rákosra, s a fogatok és bérkoesik egymást üzik. A versenyről visszatérők pedig a főváros kiváncsi lakóinak sorfalai közt térnek haza, összetörve a zötyögős ut által és elborítva porral, vagy sárral.

A lóversenyek központja a nemzeti kaszinó, hol a sport telivér férfiai gyűlnek össze, az utca pedig a fogatok különféle fajai várakoznak. Ennyi szép paripát, ennyi szép fogatot soha sem lehet máskor együtt látni.

Az ország legelső paripáit mind felhozzák. A kladrubi ménes képviselője mindig izgulmat szokott szülni, mert a legveszedelmesebb versenytársak közé tartozik. A külföldi gavalloerek paripái

mystikus párák azon tulajdonaiknál fogva, hogy rendszeren a legelső díjakat ragadják el, s a magyar korszorukat külföldre viszik.

A ki igazi gavalloer, a ki nagyvilági hölgy, mind a versenytérre megy. Természetes, hogy a vasárnapi lovakok sem maradnak el, s nem ismernek nagyobb boldogságot, mint egyforintos jegy mellett belovagolni a korlátokon belül a versenytérre, hol jobbra-balra ficankoltatva lovaikat, büszkén kitarják mellüket, melyen a „lovagi” rézércem tündökök, a mi azonban csak belépti jegy.

Az állványok csakhamar megtehetnek. Mindenféle sörös és boros hordókat űnek esapra. Az élelmesség ide is elő és mindig jól számolt.

A nap szereplőit jockey-k vezetgetik a gyepon oly gédelgetve, mint az anya járnai kezdő gyermekét. A pályabírák elfoglalják helyüket a nyerőoszlopnál, s megkezdődik a sport tüzvéri férfiak közt a mozgalom. A paripák lassankint kiállnak és száz meg száz láteső nézi szikár fejüket, vékony lábaikat. A jockeyk vagy urlovarok különféle színes ingekben, különböző színű sapkában űnek nyeregbe. E színek viselői aztán meg vannak magyarázva a programmban, melyet idegesen szorít kezébe mindenki.

A csengő szól, a verseny megkezdődik, körben a pályatér szélén. A pályavonalat póznás zászlók jelölik, s pálya-őrök ügyelnek, nehogy egy-egy paripa kitorjjon e vonalról.

A közönség távesűkkel kíséri a versenyt, s a paripák iramodása szerint jósol, fogad, vár és nem ritkán esalódik.

Az idei tavaszi versenyek hőse porosz. Neve „Adónisz,” tulajdonosa pedig gr. Renard János.

Az első futás május 10-én volt, roppant közönség jelenlétében. Az első díjra (Hack-Stackes) három paripa versenyzett: b. Bánffy Albert „Babán”-ja, gr. Sztáray Béla „Lancaster,” és Semsey Lajos „Milehbruder”-e. Urlovarok ülték a nyeret, és „Milehbruder” érkezett elsőnek hátán gróf Eszterházy Miklóssal. *Egyesült nemzeti díj* Kilenc ló futott, köztük gr. Festetich Pál előre magasztalt „Gerle”-je, gróf Szapáry Iván „Vanity”-je, Springer Gusztáv „Sweet Katie”-je. Győzött „Gerle.” A magyar paripák legelső díja tehát „Verbéná”-ja ragadta el, pompásan legyőzve a kladrubi ménes egyik derék paripáját. — Az 1000 aranyos *allamdi* azonban nem lett magyar győzelem. Gr. Renard János „Adónisz”-a két más vetélytárs közt gr. Szapáry Iván „Comus”-ában talált makacs küzdőföldre, de azért győzött. Az 500 forintos *gátversenyben* mind a négy paripát könnyen ugratták urlovaraik, de a diadal gr. Szapáry Iván „First Lord”-jaé lett. E balesetekkel gyakran összekötött futás most minden baj nélkül történt meg.

Május 12 én a második verseny-nap már nem volt annyi közönség. A futások következő rendben történtek. A 100 aranyos *Széchenyi-díjat* Captain Blue „Braemer”-je nyerte el a kladrubi pejmén élől. Gr. Károlyi István *megnyitott gátversenyén* (3520 frt), mely a program legérdekesebb pontját képezte. Renard gróf „Adónisz” ép oly biztossággal nyert, mint a verseny első napján. Második ló volt Széchenyi Béla gróf „Cadet”-je, mely 1000 forintot vitt. *Az asszonyiságok díját* Szapáry Iván „Comus,” minekutána a vezetésből Eszterházy Miklós gróf Beindstiererjé leszorította volt, sepete be. *A 100 aranyos hazafidíjat* egy csapat élén, melyet majd mindvégig Szapáry I. „Vanity”-je vezetett, egészen váratlanul küzdötte ki magának Lambergróf „Ameise”-je. Másodiknak Festetich Pál gróf jeles „Andorkája” ért be. Az 1000 frtos *allamdi* Eszterházy Miklós „Thesus”-a megfeszített küzdelemben nyerte egy kladrubi pejméntől. A versenynapot egy rögtönzött akadályverseny fejezte be, idomítlan vadászlovakon, hat akadálylyal, hat részvevővel s 50 frt téttel. Igen érdekes látvány volt, melyből nem hiányzott a mulatságos epizód sem.

Eleintén mind szépen együtt tartva ugratták az akadályokat, de a harmadiknál már az előfutó gr. Bathyány Elemér lova is csak megfontolás után szánta el magát az ugrásra. Elsőnek a célhoz ő érkezett be (lovár sikkáját is elvesztve a nagy igyekezetben,) saját „Remroad” nevű lován. Megéjlenzik. Mindjárt mellette második volt Baltazzi Hektor a gr. Bathyány László „Groschopper”-jén. A díjat azonban a harmadik lovas: hg Eszterházy Lajos nyerte meg a gróf Bathyány L. „Goneril”-jén, mivel ő nem tért el a szabályszerűségtől, mint azok, a kik csak úgy előzték meg, hogy rövidre vágták, s ez által a díjtól estek. Lambergróf a b. Rudits József „Spencer”-éről mindjárt a kiindulás után kénytelen volt leagorni, de újra föntermett s negyediknek érkezett be. A fiatal Harkányi a gr. Szapáry Iván egykor híres „Coup d’Etat”-ján a harmadik akadálynál megakadt. Neki nekivitte ugyan, de nem boldogult, pedig Baltazzi Sándor, ki lováról lemaradt, gyalog is ugyancsak hajszolta.

A harmadik futtatási nap apr. 14-én volt pompás idő mellett, s újra nagy közönség előtt. A 200 aranyos *Bathyány-Hungary-díjat* nyerte Captain Blue „Braemar”-ja; a második osztályu *allamdi-ját* (600 arany) 7 paripa közül nagy érdekelttség mellett Szapáry „Comus” mellett is gr. Széchenyi Béla „Cadet”-ja vitte el. — Most soron kívül a *mezői gazdák* versenye következett, s 16 földész ugrattatott a gyepon lobogó magyar ruhában. Igazán szépen futottak, s egy pejkó nyert, mely Sáska István pesti lakosé volt, hanem már elkel a helyszínen 500 fétért. — A *Nikólija* csak két urlovar pályázott: gr. Eszterházy Miklós és gr. Sztáray János, s az előbbi „Beindstierer”-e nyert.

Az utolsó 1000 frtos díjra *Steeple chase* képezte a befejezést, mely lázas izgatottságba hozta az egész közönséget. Baltazzi ur kétszer bukott le „Merry Monk”-ról, először épen a közönség előtt... „Nyakát törte! jaj istenem,” sikoltattak a hölgyek. Oh nem! Baltazzi felugrik s nyeregbe vetve magát utoléri társait. (Zajos éljenzés.) De most megint elbukik és megint lóra kap. Még csak az hiányzott, hogy elsőnek érkezzen. Ezt azonban nem engedti Szapáry Iván gr. ki „First Lordon” erősen küzdve, gróf Festetich Pál „Dantejával” tapsvihar és éljenzés közt megnyeri a díjat.

Erre a közönség oszlik haza a portengerben.

Magyar alföldi népszokások.

Temetési szokások és dalok.

A nehéz betegnek, midőn látják, hogy na nem soká elhossa már az isten a végóráját, kíváncsága szerint a ház közepére, le a földre a mestergerenda alá vetnek ágyat s arra fektetik, hogy könnyebben haljon meg. Mikor halálra válik, valaki egy ilyen alkalomra készített imádságot olvas. A katolikusok ezenkívül szentelt vízzel mosogatják a haldokló halántékát, egy szentelt gyertyával járják körül-körül, azt hol meggyújtják, hol eloltják, füstjét a haldoklóra fújják, hogy ezáltal attól a gonosz lelket eltávolítsák. Midőn a lélek kiment a testből, a halott szemét lefogják, állát felkötik; ekkor a nagy réz-esillagos cifra keretű tükört heterítik valami sűrű kendővel, s azután hozzá látnak a kinyújtóztatáshoz, vagyis inkább kiterítéshez. Először is megfürösztik szépen; ha a halott férfi, akkor még meg is borotválják; majd előszedik a láda fenekéről a már isten tudja mióta elkészített halálra való ruhákat, mert megjegyzendő, hogy némelyek, a kiknek módjokban áll, még jó előre, fiatal-korán elkészítik az ilyesféléket, hisz nincs egy embernek se a homlokára írva, hogy meddig él; azokba aztán felöltöztetik. Két-három fehér eseléd elmegy a boltba, hogy egyet-mást, mint szemfüleket, párnatakarót s a mi még hiányzik, bevásároljon. Midőn a koporsóba belefektetik, a mi legkedvesebb volt előtte életében, azt a feje alá teszik.

Alighogy ki van terítve a halott, jön egy asszony nagy sebbel-lobbal, kérdi, a kít legelsőbb előkap, hogy ki van-e már nyújtóztatva?

— Ki van már szomszédasszony, — mi jóért kérdi kigyelmed?

— Én bizony, édes lelkem, azt a ruhát, meg azt a szappant vinném el, a melyikkel megfürösztötték; mert hát tudja kigyelmed jól, hogy a szegény apjak hoáta nyüglődik a *sárgaságban*. Csinnáltuk már mink azt mindenfélevel, a mit csak hallottunk: fürdöttük, füstöltük, körül raktuk hét kenyérral azon hevenyiben, a mint a kemencéből kiszedtük, azon letakartuk dunnával: ivott arany pénzről is, azt is leik szomszédától kértük, — de biz' a nem használt egy se semmit. Most meg azt hallottam, hogy avval a ruhával meg szappannal kell megfürösztetni, a melyikkel halottat mostak, — hát ha majd az a jó ilyen levénné róla süjtölő karját!

A szomszédasszony azután elvitte a ruhát meg a darabka szappant; alig hogy elment, egyszeriben jön két-három néném asszony *halottnézőbe*, utánuk kis idő múlva közelből s távolból annyi, hogy szintén fuladásig van a ház; ha egy elmegy, jön helyébe kettő-három. Ugyancsak szemügyre vesznek mindent, hogy mi hogy áll a házban, fehér-e a fal, padka? milyen a házi *árítkom*? siratják-e a halottat? stb. A katolikusok egy kosár buzáért, tíz tizenöt garasért fogadnak egy jó énekes öreg asszonyt, ki ott ül éjjel-nappal a halott mellett, a gajdörösztat hol maga, hol a halott-nézőkkel együtt, ha ugyan azok is tudják azt az éneket. A protestánsoknál egészen másként van, ott nem fogadnak éneklő asszonyt, hanem a halott-nézők közül hol egyik, hol másik elkezd egy halotti éneket, azt *diktálja* soronkint, a többi pedig ki vékonyabb, ki vastagabb hangon mondja utána; hanem hogy ez milyen szép keserves hangon megy, legfokép a diktálás, arról csak úgy van fogalma az embernek, ha egyszer meghallgatja.

A nevezetesebb halálesetek alkalmával megszólal a falusi múza is, ékes versekben bucsuztatja el a halottat övétől; ezen verseket aztán a halott mellett el szokták énekelni, bennök buzgó vallásosság s olykor szép költőiség is nyilatkozik; minthogy még eddig tudtommal, ilyesféle nem volt sehol sem közölve, álljon itt mutatványul a következő.

CII. Zsolt. nót.: „Hallgasd meg uram kérésem...”

Nézd meg csak élő mint jártam,
A midőn még nem is vártam,
Imé nagy hirtelenül
Meholtam véletlenül:
Huszonöt éves koromban —
Tesznek sötét koporsómba,
Nagy Erzsébet volt a nevem,
Mig itt az élők közt étem.

Ember! eszedbe veheted,
Hogy csak vándorlás életed,
Szükség rólam tanulnod,
Hogy utánam kell jutnod,
Mert por vagy, azzá kell lenned!
Tenéked is el kell menned,
Bár erős vagy hatalmas légy,
De te is a sírba elmegy.

Már lelkem vígád az égben,
A mennyei díszöségben
Mégváltójával örül,
Szent atyja jobbja körül,
A hol szent, szent, szent zengéssel
És angyali énekléssel
Áldja teremő istenét,
Ki bölösen teremtett mindent.

Tóth János kedves férjemet, —
Kivel páros életemet
Töltém nyolc esztendőig,
Igen kevés időig, —
Itten hagyttam özvegyiségben,
Szomorú, bajos inségben,
Istvánommal, Judítommal,
Két neveltem árvámmal.

Kedves szüleim, szomszédaim,
Rokonim és jó barátim.

A kik nekem valótok,
Végső szóm ez hozzátok:
Hogy ti egymást szoroosítottok,
Az én példám kövessétek,
A míg ez életben éltek,
A nagy istent dicsérjétek!

A halottnézők reggeltől fogva késő estig ott vannak a halott mellett, sőt ekkor se mennek haza, hanem ott maradnak *virasztóban*. Halotti virasztani eljárnak a férfiak is, kik rendesen vagy a *kis házban* (belső ház), ha ugyan van, vagy a kamorában gyűlnek össze s ott egy pohár boroska mellett elbeszélgetnek éjfélig, sőt hajnalig is; az asszonyok a *nagy házban* (utca felőli ház) a halott mellett fölvaltva énekelnek és beszélgetnek. Ugy éjféltájban a virasztóknak vacsorát adnak, a mi leginkább paprikás húsból s lágy kenyérből áll.

A halottat nőrokonai, anyja, testvérei, leánya, felesége szokták elsiratni; a szép siratásra a halott-nézők nagyon sokat adnak, mert abból itélik meg, hogy ki hogyan szerette a megboldogultat, s hogy *sajnálják*-e. A kesergők ajkán a szeretet férj, atya, rokon vagy testvér elvesztén érzett fájdalom gyakran a legmeghatóbb szavakban nyilatkozik; a siratás mindaddig tart, míg a fájó szívek keserve a kedves halottra hullatott könyek ömlése által némileg nem enyhül. Olykor három-négy nő is ráborul a hullára s végtől végig esőkolják, egyik a jó testvért, másik a hű házaspárt, harmadik a szeretett édes atyát siratván az elhunytban. Valahány az egyén, annyi változatú a fájdalom, mind-egyik saját egyénisége, sajátsága szerint siratja meg a halottat. A számtalan változatú siratási példák közül álljon itt a következő, melyben egy nő siratja elhunyt férjét.

„Oh! lelkem, galambom, hű párom!
Hej csak még egyet szólnál hozzám,
Csak még egyszer vetnéd rám mosolygó szemed!

Hej! de nem mondod többet: kedves galambom, gyémántom, rubintom!

Oh! hogy felejtselek el! hogy felejtsem el azt a sok szép szavát?!

Hogy felejtselek el tégedet!
Nínesen már nekem senkim e világban,
Kinek panasoljam már el bajomat?!

Hej! csak a jó isten visel már énram gondot.
Kedves galambom, jó párom!
Elfelejtethetetlen hű párom!

Arva leszek én már, ha aranyos lesz is a kapufélfám.

Hej! de csak nagy árvaságra hagytál!
Lelkem, galambom, hű párom!
Kedves angyalom, lelkem, jó párom!”

De nem mindenkinek esik — a mint szokták mondani — kezére a siratás, némelyik oly együgyűen hadar össze siratása közben minden badarságot, hogy a halottnézők, ha nem is kacajra, de bizonyosan mosolyra fakadnak fölötte.

(Vége következik.)

Török Károly.

A sáskákról.

Ezen apró állatok Dél-Afrikában évenként iszonyu károkat okoznak, minthogy pusztításukat semmivel sem lehet megakadályoztatni. Közép-Afrikából jöven, az éhség által hajtva fölkeresik a termékeny mezőket s ezeket oly roppant számban lepik el, hogy reptükben néha mértőföldnyi távolságra elsőtétítik a levegőt, apró szárnyaik verdesé viharzerű zúgást okozván.

Maga az állatka kicsiny s a roppant károkat le nem irtható iszonyu nagy számánál fogva követi el. A hol megjelenik, ott a gazdának le kell mondanania aratási reményeiről; néha azonban mégis sikerül nekik ezen rovarokat nedvesfából rakott nagy máglyák meggyújtásával, illetőleg ezek füstjével letelepedésükben megakadályozhatniok. Nagyon közel egymáshoz sűrű csoportokban repülvén, é miatt millió meg millió sebesül meg közülok s le hull a földre, hol a szarvasmarhák, sőt saját fajrokonai is fölhalják őket; ezek azonban csak nagyon csekély részüket képezik.

A mezei gazda azonban a repülő sáskáknál sokkal jobban fél lárváiktól, melyek repülni nem tudván, *gyalogosoknak* nevezetnek. Ezek ellenében nem használ a máglyák gyújtása, mert egyenesen neki indulnak a tűznek is, s igaz ugyan, hogy abban töméntelenen elvesznek, hanem hulláik eloltják a zsarátnokot, a többiek azután társaik holtteste fölött folytatják útjukat. Nyakasságuknak nincs határa: keresztülvonulnak a hegyeken és völgyeken, földhasadékokon és folyókon. Többször megtörtént, hogy az Orange-folyó, mely igen lassan fut, általuk áthidalatott. Miután közülok milliószor millió befűltak a vízbe, a többiek ezeken keresztül sétáltak, hidul használva a halottakat; a túldalalon azonban folytatják művüket. Ezen közönyösségük minden veszedelem iránt egyszerűen romlásuk oka, mert az ültetvényesek ezen sáskalárvák első sorait valamely szakadékba vagy vízbe terelik, hová aztán az utolsó állatkaig mindegyikük berohan. Itt végül megsemmisítik őket.

Igen nagy mennyiségű, úgynevezett apró locust-madár van mindig a sáskák nyomában, sőt ezek áldozataik közt rakják meg fészkeiket is és költik ki fiókjaikat. Ezen madárkák hihetlen mennyiségű sáskát pusztítanak el. Természetes, hogy hasznos madarakat kímélni kellene, s bármily valószínűtlennék lássék is, mégis igaz, hogy az ottani lakosok fészkeiket kipusztítják.

Egyetlen rovárnak sínesen annyi ellensége, mint a sáskáknak; kutya, macska, ló, szarvasmarha és birka egyaránt jóüzien eszi. A hontotaték és buschmännnek izletes lepényeket sítnék belőle, — a mint állítják. Egyformán megeszik nyersen és szárítva. Ez állatkaik ennyiféleképp történő tizedeltetésük dacára is sivar pusztasággá változtatnák egész Dél-Afrikát, ha nem gondoskodnának róla a szelek, hogy milliárdokat meg milliárdokat hajtásanak ki közülok a tengerre, hol mindannyian a hullámok között lelik sírjukat. Bloemfontain környékét a mult évben egészen letarolták; a sáskák oly roppant számban jelentek meg, hogy a menetik ellenében vont árkokat megtöltvén hulláikkal, a léget megmétélyezték. Szerencsére csak minden 15—20 évben mutatkoznak, időközben csak kisebb csapatokban jelenvén meg.

Egyes csapatok nem régiben a dél-afrikai gyémánttelepeken is megjelentek, hol még a munkásokat is hátráltatták dolgukban. A mi csak megemészthető volt, mindent fölaltak, még a vászonsátorokat is, míg egy roppant vihar és zápor mindnyájának nyakát nem szegte.

Némely déli szél az afrikai száraz földön és a Földközi tengeren is át hajtja egyes csapataikat s ilyenkor leginkább Görög-, Török-, Olasz- és Spanyolország van kitéve pusztításainak, sőt nem szívesen látott vendégekül magyar hazánkban is megjelennek néha, hol már több ízben tevének nagy pusztításokat.

(„Ausland.”)

Hírek.

— (Az *akadémia évi nagygyűlése*) szombaton, é hó 20-án lesz. A választási nagygyűlések é hó 14-ikén kezdődtek meg. Eötvös helyén Lónyay Menyhért lesz az elnök, Csengery pedig alelnök. Az osztályok már határozatok az egyesek által történt tagajánlás fölött, s hátra van még a plenum döntő szava. Az I-ső osztály ajánlja rendes tagnak Budenz Józsefet; levelező tagoknak Szarvas Gábort és Szénássy Sándort. A II-ik osztály ajánlja rendes tagoknak: Keleti Károlyt, Rómer Flórist, Salamon Ferencet, Szabó Károlyt; levelező tagoknak: Domanovszki Endrét, Hájnik Imrét és Lubrich Ágostot. A III-ik osztály ajánlja levelező tagoknak: Hofmann Károlyt, Jurányi Lajost, Kenessey Albertot, Tóth Ágostot és Wartha Vincét. Határozatok történtek a nagyjuttalom és a Marezibányi-juttalom ügyében is, mely jutalmak ez idén kétröndbeli szakmunkák között osztatnak ki. A bölcsészeti munkák közül a nagyjuttalomra Lubrich Ágost nevelésana, a Marezibányi-juttalomra Domanovszki Endre bölcsészettörténete ajánlatik; a matematikai munkák közül a nagyjuttalomra Kruspr gyakorlati mértana, a Marezibányi-juttalomra Pécs bányászati könyve.

— (Az orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése.) mely tavaly elmaradt Aradról, aug. 28. és szept. 2-ika közti napokon lesz meg, természetesen a vendégszeretű Aradon.

— (Az egyetem orvosi kara) e hó 13-án ünnepelte fenállásának századik évfordulóját. A szokásos isteni tisztelet után Rupp, az orvosi kar dékánja adta elő a kar történetét. Ezután Pauler miniszter emelt szót, s miután beszédében a kar tanárainak érdemeiről megemlékezett, kijelenté, hogy ő felsége a mai napnak emlékére Stockinger, Lippai és Lenhossok tanárokat kir. tanácsosokká, Rupp dékánt s kir. tanácsost pedig a vaskorona-rend lovagjává nevezte ki.

— (A képzőművészeti társulat) évi közgyűlése e hó 14-én volt. Pulszky Ferencet újlag elnöké, gr. Almásy Pált pedig alelnökké választák. Az előterjesztett jelentésekkel arról győződöttünk meg, hogy a közönség nem pártolja eléggé e derék együletet, s a ki tagnak iratja is be magát, a legtöbb esetben nem fizeti be a tagdíjat, úgy hogy ily lelkes pártolók után 7929 frt hátraléka van a társulatnak. Kiállításait sem a kellőleg látogatja a közönség, úgy hogy tavaly — valóban kitünő — nagy túrlata, melyen a legjelesebb külföldi műveket lehetett látni, 800 frtnyi deficitet eredményezett: évi sorsolásából pedig nincs haszon. Van a társulatnak jelenleg alapító tagja 171, rendes tagja pedig 656. A folyó évre 23,229 frt bevételre számít, s kiadásait 23,163 frtra tette.

— (Halálhíradás.) Az akadémia palotáján és múzeumon e hó 9-én kitöltött gyászlobogó Erdy (Lucazenbacher) János halálát jelenté, a veterán tudóst, ki mint történetész és régész vivott ki elismerést. Erdy 1830-tól 1870-ig a múzeum kincs- és régiségtárának őre volt s mint tudós és tisztviselő egyaránt hasznára vált közintézetünknek. 1796-ban született. Az akadémia levelező tagja 1832-ben lett, rendes tagja pedig az ötvenes években. Nyolc évig a „Tudománytár“ egyik szerkesztője volt. Folyóiratokban és almanachokban sok régészeti és történelmi dolgozata jelent meg, önálló munkái és értekezései pedig a következők: „A szerb zsupánok, királyok és cárok pénzei“, 1843. „Magyarországi Csányi nemzetségek története, nemzetség-rende s oklevéltára“, 1848. Szent László magyar király legendája; Hunyadi János magyar esküje; az esztergami érsekség pénzmesztéről; a verebi sírokról; a zsitvatoroki békekötés stb. Temetése e hó 13-án általános részvét közt történt meg Pesten.

— (Agancs-kiállítás.) A löverseny alatt a vadászok nagy gyönyörűséggel nézhettek azon agancs-kiállításra, melyeket a lovarházban gr. Keglevich István és gr. Széchenyi Pál rendeztek a század folytán Magyarország és Erdélyország területén lőtt szarvas-, dím- és őz-vadak agancsaiból. Mindössze vagy 22 nagyobb vadászterület, mintegy 150—160 db különféle erősségű és szépségű agancsot küldött be; a szarvasok közül a legerősebbeket, a 24 ágastól a 16-sig fogadták el, vagy 35 darabot. Igen szépek br. Podmaniczky Géza, gr. Schönborn

Ervin agancsai a munkácsi erdőségekből, Legerősebbek gr. Eszterházy Pálnak a Bakonyban (Deveser körül) és a Vértes-hegységben lőtt 24-es, 18-as és a 14-es agancsai; feltűnő nagyságuk és vastagságuk ezek és esodálatos, honnan veszi a szarvas az erőt, hogy ily ropant esonthatalmat rakhat fel újra minden évben, melynek súlya 35—40 font körül váltakozik, s már sehol egész Európában ily erősségben nem található. A legérdekesebb ebok egyike gr. Széchenyi Pál egy ágas egyese. Gyönyörűek az őz-agancsok is, melyeket gr. Zichy N. János, gr. Wenckheim Rudolf és Gyula, gr. Keglevich István, gr. Forgách Károly, gr. Chotek Ottó és Rezső, gr. Károlyi Viktor, gr. Festetics Géza és gr. Migazzy Viktor 15—20 darabból álló gyűjteményekben állítottak ki.

— (Horváth Boldizsár igazságügyi miniszter.) mint minden lap közül, letette tárcáját, s ő felségénél beadta lemondását.

— (Auber F.) A „Fra Diavolo“, „Portici néma“, „Fekete dominó“, „Boldogság első napja“, nálunk is ismert kedélyes operák szerzője: Auber David Ferenc, mint egy Versaillesből máj. 13-ról érkezett távirat jelenté, meghalt. Született 1782-ben Normandiában, Caenben, s vidor szelleme nemcsak zeneművein uralkodik, hanem valóban ilyen volt ez agastyán is, kit betegség sem bántott egész hossza életén.

A tud. akadémián máj. 8-án a történelmi osztály tartott ülést, s Nagy Imre közönlött meg a székfoglaló beszédét, melynek tárgyát „a Lajta, mint magyar határfolyó“ képezte. Felolvastó kimutatta értekezésében, hogy a Lajta több századon át Magyarországhoz tartozott, később elszakítottán tőle, a Lajta-vidék hovátartozásának kérdése évszázadokon át folytonos villongásokra szolgáltatott alkalmat, s e részben még maig sem jött létre végleges megállapodás. Utána Dr. Wenzel Gusztáv tartott felolvasást a bécsi 1500-iki országgyűléseiről, melyet a honi történészek fáradozásai dacára nagy homály fed. A tudós tanár e homály eloszlatására egy olaszországi historiographus, névszerint Mariano Saluto leveleit idézi. Ezekből kiténik, hogy az említett országgyűlésen jelenvolt Sándor litvániai herceg, Bakacs Tamás, a veszprémi és pécsi püspök, sok főúr és nemes, ugyancsak a közel megyék katonasága. Ekkor tárgyalták azon keresztény szövetséget, mely a törökök ellen volt intézve. Végül Toldy Ferenc, mint előadó, jelenté, hogy Simonyi Ernő, tekintettel arra, miszerint 2 kötet okmánygyűjteménye már sajtó alatt van és remélheti, hogy a spanyol, francia, olasz és angol levéltárakban tett kutatásait a hazai történelem érdekében sok tekintetben hasznosíthatja, a történelmi osztály tagjává fölveendő. Az osztály az előadó jelentését elfogadta, a nagygyűléshez utasítja. Toldy jelenti továbbá, hogy az 1871. budgetben 20,000 frt kérendő. Ebből 2000 frt az olasz okmányok másolására, 8000 frt műemlékek gyűjtésére fordítandó; szintén a nagygyűléshez utasítatik. Tudatja, hogy Thaly Kálmán állítása szerint Liszt és Frank egy gyűjteményt vettek meg, melyben a II. Rákóczy Ferenc

féle codex is foglaltatik. Ohajtja, hogy az osztály ezt a saját gyűjteménye részébe megszerezze a vevőtől, és e edlől a kormányynyal érintkezze. Ez, nemkülönben egy spanyol levéltár megvizsgálására edző javaslat mely szerint Frank Vilmos levelező-tag lenne kiküldendő, szintén elfogadtatik, és a nagygyűléshez utasítatik.

Megjelent új könyvek. Mátray Ernőtől mult héten jelent meg „A philosophia Chrestomathéiáj“—ból az első füzet, mely „a Sokratet edző görög philosophiát“ tárgyalja. E régi bölcsészek tanait gondos szemelvényekben adja elő, magyarul szöveggel, s a korszak rövidbe foglalt történetével. Mindenesetre figyelemre méltó, komoly munka, mely becsületére válik írójának. Idősb gr. Károlyi Istvánnak van ajánlva, s Aigner Lajos könyvtárusnál kapható. Még két ily füzet fog megjelenni (mindenik füzet ára egy frt,) s az utolsó a magyar philosophiát fogja bemutatni.

— Lauffer Vilmos kiadásában megjelentek: Sue „Bolygó zsidó“—jának magyar fordításából a VI—X kötet. — „II. Izabella, Spanyolhon elűzött királynője vagy a madridi udvar titkai.“ Born Györgytől. Ford. Tapódy József I. k. — „A pápaság története.“ Weber, a „Democritus“ szerzője nyomán. Első kötet. A római püspököktől Nagy Leo haláláig. — „Buksey uram életrajza. Vadászati elbeszélés. Irta b. Uckermann Aladár.

Az „Athenaeum“ kiadásában gyakorlati irányú kis könyvecske jelent meg ily cím alatt: „A sz. István koronaországainak népessége a területek, lakviszonyok és házi állatok kimutatásával.“ A népszámlálási adatok után összeállította Keleti Károly, a statisztikai hivatal főnöke. Ára 50 kr.

Szerkesztői üzenetek.

— „A fülhagyó“... Egyik strófa azt mondja: Ugy lát-ziak, hogy az égi a föld köpenye. Köröskörül boldogsággal van tele... Körül jártam én az egész világot, De a szemem

Az ég alatt boldogságot nem lát-tn. De akkor nemcsak a ve s rossz, hanem az ön szeme is, mert nem látta meg, hogy a föld köröskörül boldogsággal van tele. — „Rögen történt.“ Közülhetlen. — „Kin a szőlőben.“ szintén.

— Sipa. Mivel sokszor történik, hogy névtelen levelek nem való hirt tartalmaz ak, e hirt sem említhetjük meg.

— Nyári est. Már máshol megjelent verseket nincs kelvünk újlag közölni.

— M. Orsi. Közönlettel megkapunk.

— Bécs: B. A most küldött jóni fog.

— Szeged W. Magán levelet írunk.

TARTALOM:

Cikkek: „Jókai Mór“ Janus Brutustól. — „Azon szibériai népekrol, kikhez vándor őseink hasonlíthatnak.“ Közlé: Szokoly Viktor. — „A honvéd menház.“ — A pesti löversenyek. — „Magyar alföldi népszokások.“ I. Temetési szokások és dalok. Turak Károlytól. — „A sáskakóról.“ (Ausland.) — „Hirek“ — Képek: Jókai Mór. Versenyképek I. Indulás. II. Akadályverseny. III. A nyerő-oszlopnál. A honvédmenház.

Hirdetések.

A balaton-füredi fürdő-idény

megnyitása május 21-dikén.

Helyiség.

Jelen fürdő-idény alatt megnyitandó új díszes palota, — nagyobbított gondosan művelt kert és sétányok, — újonnan épült magánépületek (villák) által egész füre l külső alakjára megváltozván. — nagyszerű fürdők jellegét öltö magára, így a legcélszerűbb kényelemmel felszerelt lakásokra az egész fürdőhely területén megrendelések. Éeszy László igazgató úrhoz intézendők per Veszprém Balaton-Füred.

Gyógyhatányok.

Kitünő enyhe, különösen mellbetegeknek megkivántatá levő, — kitünő hatású juhsavó, — zsougtó és oldó vasasásványvíz — meleg balatoni, — meleg ásványvízi vasas, — meleg természetes szénsavas, pezsgő-, vasas (szláfieshöz hasonló hatású) — malta — eredeti kreutznaichi lugsó, — vasas lápsó (Moor) fürdők. Hideg balatoni, hideg ásvány-vízi pezsgőfürdők, női és férfiszodák újonnan megnyitandó gőzfürdők. Általában valamennyi fürdőhelyiségek a fürdészetben újabbkori vívmányainak megfelelőleg vannak berendezve.

Gyógyjavallatok.

Tüdőbántalmak minden neme, általános kimerülés, vérszegénység, sáp- és görvény-kór, idegesség, göresük, női bajok, emésztési és aranyéri zavarok, lépdaganat, főveny-vesekővek, hólyag-és méhharurut. Gyógyhatányok h a s z a á l á s i módját illetőleg utasítást adnak: Dr. Orzovenszky Károly fürdő-intézeti főorvos, ki az intézet orvosi vezetésével van megbízva. Hurray István uradalmi orvos és műti. Dr. Mangold Henrik magánorvos.

Helyi viszonyok. Közlekedés.

Buda-Pestől, Bécs- és Kanizsáról Siófokig vasúton, onnét az újonnan épített „Kisfaludy“ gőzessel vízen egy től óra alatt Füredre. Posta érkezik és indul naponta kétszer. Tavirda egész nap nyitva. Élmözés kitünő Ralsch vendéglőjében; vendégek kívánata szerint szobáikban is. Kitünő zene, szegedi társulat. Kitünő színi előadás Latábar igazgatás alatt. Csmakázás — kirándulás a Balaton vidékére.

A balaton-füredi savanyuvíz pesti raktúra nagyban és kicsinyben a Szt.-Ferenciek zárdájában van.

2—3 8

Az uradalmi igazgatóság.